

TEMA: TRANSPLANTATION

Kikarsikte på ett obekant fält

Transplantationsområdet är tämligen obekant för många läkare, men de flesta läkare kommer någon gång att möta en transplanterad patient – med allt bättre behandlingsresultat blir de nu dessutom allt fler.

HENRIK EKBERG, adjungerad professor i transplantationskirurgi, överläkare, transplantationscentrum, Skånes universitetssjukhus, Malmö; Socialstyrelsens vetenskapliga råd i transplantationskirurgi henrik.ekberg@med.lu.se

En nybakad läkarstudent har hundratalens yrken att välja bland, men vet så lite om varje. Alla specialiteter ser små ut – utifrån. Som genom en bakvänd kikare. Men att ta sig in i en verksamhet är som att klättra uppför ett berg. På toppen ses en hisnande utsikt. Berg och dalar breder ut sig, alptoppar avtecknar sig i fjärran. Läkartidningens temanummer vill ge just detta: utsikten från en topp ut över en tidigare okänd specialitet. Vända på kikaren.

I detta temanummer vill vi på Sveriges fyra transplantationsenheter – belägna på universitetssjukhusen Karolinska i Huddinge, Akademiska i Uppsala, Sahlgrenska i Göteborg och Skånes i Lund – berätta något om vardagen och om problem. Men också om framgångar – om glädjen att ge en patient en frisk lever, inte bara ta bort en sjuk sådan. Om transplantation av olika organ: njure, tarm, hjärta, lunga och pankreas. Om det vanliga och det udda.

Det är så mycket vi inte har plats att skriva om. Forskningen är omfattande – vår världsförening Transplantation Society (<http://www.tts.org>) samlade 2500 abstrakt vid den senaste kongressen.

Hur plocka russin ur kakan? Ett sådant är biomarkörerna – på alpina bergstoppar möter grundforskning klinik. Transplantationsimmunologin öppnar upp en helt ny alpedja för den som når toppen. Transplantationspatologi och farmakokinetik. Infektionsjukdomar och maligniteter. Listan kan göras lång.

Men vi enades om ett antal artiklar. In-

ledningsvis behandlas basen för transplantation: organdonation, avlidna och levande donatorer, organbrist. Sedan beskrivs ABO-inkompatibel transplantation; blodgruppsinkompatibla anhöriga njurdonatorer accepteras numera, och resultaten är lika bra som vid kompatibilitet.

Därefter följer en introduktion till immunsuppression; den livslånga behandlingen efter transplantation. Utvecklingen av nya läkemedel belyses genom framgångarna inom njurtransplantation, men risker med generiska förtjänar också att uppmärksammas.

Antalet vuxna som hjärttransplanteras har ökat, och med hjärt pump hos barn som ska transplanteras har resultaten förbättrats. Lungtransplantation är en väl etablerad behandling, och resultaten är goda, men tillgången på organ är en begränsande faktor.

Utvecklingen inom levertransplantation exemplifieras med kriterierna för vilka patienter med hepatocellulär cancer som ska behandlas med transplantation. Möjlighet till kurativ behandling ställs mot risk för recidiv, mot att förbruka organ som patienter med icke-malign diagnos kunde haft nytta av.

Pankreastransplantation har under ett par årtionden haft hård konkurrens av öcellstransplantation, men kommer nu tillbaka. Tarmtransplantation rör i dag få patienter, och problemen på kort sikt förefaller vara under kontroll, men de på lång sikt återstår.

Med bättre resultat blir de transplanterade allt fler, och de flesta läkare kommer någon gång att möta någon av dessa patienter. De två sista artiklarna speglar vad du bör veta om transplanterade patienter och deras speciella problem: om läkemedelsinteraktioner, infektioner, kardiovaskulära komplikationer, diabetes och risken för utveckling av malignitet. ■

INNEHÅLL

KLINIK OCH VETENSKAP

1734 Många svenskar vill donera – ändå är antalet donationer lågt *Annika Tibell, Bengt-Åke Henriksson*

1738 Blodgruppsinkompatibla njurar kan transplanteras *Gunnar Tydén, Gunnela Nordén, Ali-Reza Biglarnia, Peter Björk*

1739 Bättre immunsuppression ger bättre njurtransplantationer *Henrik Ekberg*

1743 Fler hjärttransplantationer än någonsin *Björn Kornhall, Johan A Nilsson, Vilborg Sigurdardottir, Göran Dellgren, Inger Hagerman, Laila Hübbert*

1745 Pumpbehandling räddar liv på barn i väntan på hjärttransplantation *Thomas Higgins, Sune Johansson, Johan A Nilsson, Stefan Hallhagen, Håkan Wählander*

1747 Lungtransplantation försvåras av bristen på organ *Sandra Lindstedt, Gerdt C Riise, Marita Gilljam, Per Weirup, Ronny Gustafsson, Bansil Lal Koul, Richard Ingemansson*

1750 Selektionskriterier avgörande vid hepatocellulär cancer *Gunnar Söderdahl, Malin Sternby Eilard, Magnus Rizell*

1754 Transplantation av pankreas botande alternativ vid typ 1-diabetes *Ali-Reza Biglarnia, Shinji Yamamoto, Bengt I Gustafsson, Christian Berne, Michael Wagner, Bengt von Zur-Mühlen, Gunnar Tufveson*

1759 Lovande resultat vid transplantation av tarm *Markus Gäbel, Michael Olausson, Marie Krantz, Gustaf Herlenius*

1762 Den transplanterade patienten på vårdcentralen och akuten *Kerstin Westman, Maria Castedal, William Bennet, Björn Kornhall*

1766 Njurtransplanterade med maligna tumörer en växande patientgrupp *Vivan Hellström, Henryk Wilczek, Jana Roussos, Tomas Lorant, Gunilla Enblad, Filippa Nyberg, Gunnar Tufveson*

GÄSTREDAKTÖR

HENRIK EKBERG (presentation, se artikel bredvid) har som gästredaktör bistått redaktionen med planering, granskning och artikelurval.

Läkartidningens teman ska förstärka det medicinska innehållet och ge en helhetsbild av aktuella medicinska områden. Nästa tema kommer i Läkartidningen nr 46 som utkommer den 14 november 2012. Temat då kommer att vara förhöjda levervärden.